

Avrupa Haçlı seferlerinde İslâm topraklarını alamadı. Haçlılar bu seferlerde milyonlarca kayıp verdiler, fakat bir buçuk asırdan fazla süren bu sekiz Haçlı muharebesi Avrupa'nın İslâm medeniyetini tanımasına sebep oldu. Haçlı seferlerinin, Avrupa'da iki büyük neticesi olmuştur: Orta çağda, maddî kuvvetler şövalyelerin, manevî kuvvet de Papalığın elinde idi. Krallar bu iki kuvvete karşı kukla durumunda idiler. Bu sebeple Batıda tam manasıyla devlet yoktu. Avrupa, Şarkta devlet gördü ve Haçlı seferleri, onları devletten mahrum eden o iki kuvveti sarsarak, krallar hâkimiyetine meydan verdi. (1)

Garplılar **yel değirmenlerini** bu sayede öğrendiler. Kanallarla ziraat yapıldığını da bu seferlerde gördüler. Oyuklu ok, trampet, silâhlık, barut gibi askerî şeyleri de bu sayede elde ettiler. Müslümanların kullandığı rakamlar, 'Chiffre Arab' diye Garba bu seferlerden sonra geçti. Saatten ipekli kumaşa kadar her şey Garbın gözünü kamaştırıyordu. Garplılar, giyinmeyi bile Müslümanlardan öğrendiler. Gömlek mânâsına gelen "chemise" kelimesi Arapçanın " kamis" kelimesinden alınmadır. Araplar, Semerkant seferlerinde Türklerin
kâğıt fabrikalarını
gördüler. Abbasîler zamanında muhtelif beldelerde, Türk sistemi fabrikalar kuruldu. Avrupalılar kâğıdı Şam'da gördükleri için onun adına 'karta Damasana' dediler. (2)

Endülüs yoluyla Avrupa'nın istifadesi, çok büyük olmuştur. 771 yılında, Kuzey Afrika Müslüman kuvvetlerinin kumandanı Tarık İbni Ziyad, Musa bin Nasr'ın emriyle ve Berberîlerden müteşekkil ordusu ile bu yarım adayı zaptetti. Birkaç ay içinde hâkimiyetlerini tamamlayan Müslümanlar, **se kiz asır hükümran**
oldular. İşte bu devre içinde İslâm kültürü, Avrupa'nın bu memleketinde
kesin bir üstünlük
elde etti. (3) İlmî ve felsefî istifadelere gelince: Bunlar Avrupa'ya iki yoldan girdi. Biri Sicilya, diğeri Endülüs. Sicilya, uzun müddet İslâm devletleri elinde kaldığı için Avrupa ve özellikle İtalya ile sıkı temasta idi. Orası Hıristiyanlara geçtikten sonra İslâm'ın tesiri arttı. Hele İtalya ve Sicilya'yı elinde bulunduran Alman İmparatoru II. Frederik zamanında daha çok arttı. (4)

Müslüman medeniyetine karşı büyük bir temayül duyan İmparator II. Frederik 1240'da, kâinatın ebedîliği, rûhun mahiyeti, îmanla ilmin münasebetleri gibi felsefî meseleleri İslâm âlimlerinden soruyordu. **Frederik, hem medreselere talebeler gönderdi, hem İslâm eserlerini tercüme ettirdi, hem de medreseler tarzında üniversiteler açtırdı.** (5)

Avrupa'nın yanı başındaki Endülüs, **zengin bir kültür kaynağıydı**. Daha onuncu asır başında Kurtuba'da, yalnız kataloğu **4**
4 cilt tutan altı yüz bin el yazması eserle dolu kütüphaneler
vardı. Böyle bir irfan hazinesi, garp âlimlerinin ve münevver kilise adamlarının Endülüs'e koşmalarına sebep oluyordu. 1085'te Tuleytule, Müslümanlardan alınıp da Papaz I. Bernard, Piskopos olunca etrafında bir tercüme heyeti toplandı. Bu, İslâm ilminden Hıristiyan Avrupa'yı faydalandırmak içindi. (6)

İslâm medeniyeti çiçek açma çağı olan onuncu asırda, Himalayalar'dan Pireneler'e, Karadeniz'den Aden Körfezi'ne kadar uzanan bütün İslâm dünyasına nüfuz etmişti. Suriye ve Irak toprakları üzerinde, eski şark ananelerini, Bağdat tecessüm ettiriyordu. Ön Asya'nın bütün ticaret yollarının düğüm noktası olan bu şehir, milletler arasındaki hareketlerin merkezi haline gelmişti. Bu devrin çalışma neticeleri muazzamdır. Kültürün hiçbir sahası, bu hususta, nasipsiz kalmamıştır. Tamamen gözle görülemeyen bir edebiyat, bütün ilim ve sanatı içine almıştır. **Kurt uba, Sevilla ve Toledo**
'daki meşhur Arap yüksek okulları birçok batılı milletlerin talebelerini kendine çekmişti. Arap ilminin merkezi ve aynı zamanda içinde Avrupa'nın en büyük kütüphanesi bulunan Toledo'da 1130 yılında bir
tercüme
okulu kurulmuştu. Orada Başpiskopos Raymond'un himayesinde en meşhur Müslüman yazarların eserleri ile bunların evvelce Yunanca'dan Arapça'ya yaptıkları tercümelerin, Arapça'dan Latince'ye tercüme edilmelerine başlandı. (7)

Endülüslü Müslümanların şöhretleri, İspanya sınırlarını aşmış ve batının dikkatini üzerine çekmişti. Bundan dolayı Endülüs dışarıdan tahsil için gelen Hıristiyan talebelerin akınına uğramıştı. Fransız Başpapazlarından olan Sylvestre II onuncu asrın en parlak Hıristiyan şahsiyetlerinden biriydi. Tahsilini Toledo'da tamamlamıştı. Orada kaldığı üç sene içerisinde Müslüman ilim adamlarından **matematik, astronomi, coğrafya ve sair ilimleri** tahsil etmişti. İspanya'nın çok yakın olması ve iki memleket arasındaki gidip gelme kolaylığı sebebiyle Fransa'da, İslâm kültürünün tesiri, gayet kolay olmuştur. Arapların güney Fransa'nın bir bölümü ve İspanya'nın kuzeyinde bulunan Pirene Dağları'na yarım asırdan fazla süren hâkimiyetleri sırasında, birçok sanayi kolları, ziraat usulleri, herkesin kullandığı ve hepsi Arapların îcadı olan makineler, bostan kuyularında kullanılan
su dolapları
, güney Fransa'ya girmiştir. İspanya'ya giren Müslümanların hem fikrî hem de teknoloji ve ilim sahalarında üstün olmaları, Hıristiyanlara dînî özgürlük tanımaları, açtıkları okullara aldıkları öğrencilere dînî ayrım yapmamaları, İslâmiyet'in bir kısım İspanyollar tarafından kabulüne sebep oldu. İslâm'ı kabul etmeyen kısmı da İslâmiyet'in fikrinden, ilminden ve ahlâkından faydalandılar.

Sicilya'yı iki yüzyıl hâkimiyet altında tutan Müslümanlar, bu hâkimiyetleri sırasında Hıristiyanlara çok geniş haklar tanıdılar. Adayı baştanbaşa imar ettiler. Daha sonra Hıristiyanların eline geçen adada Hıristiyan krallar, Müslümanlara dokunmadılar. Saraylarında Şark modasına uygun elbiseler giyiyor, saraylarını Şark usulü döşetiyorlardı. Vezirleri, muhafızları, doktorları, aşçıları, müneccimleri Müslümandı. Haçlı seferleri ile Müslüman topraklarına giren Hıristiyanlar, çok büyük maddi kayıp verdiler. Alman imparatoru Frederick, hezimetlerden sonra Türkler ile harp yerine ticaret yapmaya başladı. Bunun sonucu **Papa onu aforoz etti**. Frederick Papasız tâcını giyiyor, ona ihtiyaç duymuyordu. İtalya'ya dönen Frederick, Papa'yı ülkesinden kovdu, aforozunu kaldırdı. Bunun üzerine sadece Haçlı Seferleri değil,
aforoz müessesesi de iflas etti.
Batının en büyük istifadelerinden biri de, yaklaşık elli sene kaldıkları Kudüs'te olmuştur. **Kudüs'ü alan Hıristiyanlar sayısız Müslümanı katletmiş ve adedi belli olmayan birçok ilmî eseri yok etmişlerse de, zafer sarhoşluğu geçince kıyıda köşede buldukları bazı eserleri tercüme etmişlerdir. Yıkanmak, gömlek giymek gibi basit İslâm adetlerini burada öğrenmişlerdir.**

Endülüs ve İspanya hâkimiyetleri ve medeniyetleri ile **İslâm üniversitelerinde** okuyan aydınların çoğalması batıda İslâmî eserleri tercüme etmeyi ve nakletmeyi meslek edinen bir sınıf vücûda getirdi. Bu tercümeler ile tanınmış İslâm âlimlerinin eserleri batılılar tarafından okunmaya, yavaş yavaş İslâmiyet'e karşı olan taassuplar kırılmaya başladı. Batı Avrupa'yı etkileyen Arap-İslâm medeniyetinin yanı sıra Doğu Avrupa daha çok Türk-İslâm medeniyetinden etkileniyordu. Doğu Hıristiyanları (Ortodokslar ve bazı mezhepler) Katolik mezhebinin hâkimiyeti yerine İslâm hâkimiyetini tercih ediyorlardı. Çünkü İslâm hâkimiyeti Ortodoks mezhebini hür, cemaatini ise akîdelerinde tamamen serbest bırakıyordu. İslâm fetihlerinin Bizans topraklarında hızla olmasının sebeplerinden biri resmî Ortodoks kilisesinin şiddetli takibine uğrayan bir takım Hıristiyan mezheplerine mensup cemaatlerin, kendilerini zulümlerden kurtaracak olan bu hâkimiyeti şiddetli arzu etmeleridir.

Kaynaklar:

İsmail Habib: Avrupa Edebiyatı ve Biz .1/396

Carci Zeydan: Medeniyet-i İslâmiye Tarihi.1/236

Ahmet Gürkan: İslâm Kültürünün Garbı medenileştirmesi 221

Wels ,Cihan Tarihinin Anahtarları 3/140

Carra de Vaux, İslâm Mütefekkirleri,4/85

Tricot-Royer, İbn Sina, Tıp kısmı, II. Etüd

Dr. Zeki Ali, Der Einfluss der İslâmischen Kultur, Terc: S. Sezgin, Yeni İstanbul Gazetesi